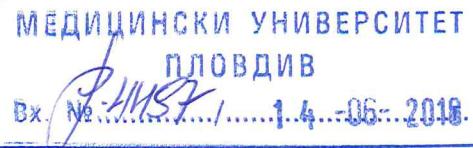

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. МИМА ИВАНОВА НИКОЛОВА, дбн ПУ „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

Професионално направление 7.1. „Медицина“

Докторска програма „Анатомия, хистология и цитология“

Автор: д-р Петя Николаева Дърмонска

Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка

Катедра: „Анатомия, хистология и ембриология“

Тема: „Сравнителна характеристика на физическото развитие, телесния състав и телесна охраненост на деца с ромски етнически произход“

Научен ръководител: проф. д-р Стефан Тодоров Сивков, дм., МУ- Пловдив

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № Р-1010 от 08.05.2018г. на Ректора на Медицинския университет – гр.

Пловдив съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на д-р Петя Николаева Дърмонска, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Анатомия, хистология и ембриология“. Представеният от докторантката комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.115 (1) от Процедура за придобиване на ОНС „доктор“ в МУ – Пловдив и Правилника на МУ за развитие на академичния състав. Всички справки са подписани и подпечатани и носят достоверна информация. Приложени са четири броя научни публикации по темата на дисертацията. От професионалната автобиография е видно, че докторантката е завършила през 2009 г. Медицинския Университет в Пловдив. От 2011г. до 2017 г. е асистент в катедра „Анатомия, хистология и ембриология“ към МУ – Пловдив. От 09. 2014 г. е зачислена като докторант към катедра „Анатомия, хистология и ембриология“ към МУ – Пловдив. Член е на Българското анатомично дружество, на Българското антропологично дружество и на Съюза на учените- клон Пловдив.

2. Актуалност на тематиката

.Физическото развитие на децата е проблем, който стои на вниманието на специалистите постоянно. Независимо от солидната си история, интересът към него не стихва. Общоизвестен е фактът, че растежът и развитието пряко зависи от етническата принадлежност и социално-битовите условия на живот на подрастващите. Оскъдни са изследванията на деца от ромски произход. Каква е антропологичната им характеристика? Какви полови и етнически различия има в техния телесен състав, охраненост и соматотип?

Това са въпросите, които насочват изследователските усилия на докторантката и определят актуалността на предложеното изследване както в научно, така и в научно-приложно отношение.

3. Познаване на проблема

Направен е анализ на проблема за физическото развитие и телесния състав на деца и подрастващи от различни региони и живущи при разнообразни социално-битови условия. Литературният обзор реферира 162 заглавия - 74 на кирилица и 88 на латиница. Структуриран е в 2 раздела, разглеждащи последователно представителните антропологични изследвания в България и в световната специализирана литература.

В раздела „Постановка на проблема“ е обоснована актуалността, значимостта и необходимостта от съвременна оценка на физическото развитие, телесния състав и телесната охраненост на децата от ромския етнос.

Така целенасочено докторантката оформя главната цел на дисертационната си разработка. Поставените 6 задачи убеждават в добрата и теоретична подготовка за решаване на научния проблем.

4. Методика на изследването

Главата „Материал и методи“ е написана стегнато и прецизно. Изследвани са 124 девет годишни деца / 62 момчета и 62 момичета/ с ромски етнически произход. Методичната част на проучването включва:

- a/ антропологична програма в две части: програма за директно измерване на 17 признака и програма от 11 производни признака за определяне на топичното разположение на ПМТ, телесния състав, телесната охраненост и индивидуалните соматотипни компоненти;
- б/ анкетен метод за получаване на информация както за антропометричния статус на изследваните деца при раждане, така и за социално-битовите им условия на живот;
- в/ математико-статистически методи, които осигуряват база за решаване на поставените задачи.

Цялата методична част убеждава, че докторантката удачно използва различни методични подходи и осигурява база за решаване на поставените задачи.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е структуриран по общоприетия образец и съдържа следните раздела: Въведение, Литературен обзор, Постановка, Цел и задачи, Материал и методи, Резултати и обсъждане, Изводи, Библиография и Публикации. Данните са представени на 32 таблици и онагледени с 33 фигури.

Резултатите са структурирани в 6 раздела. В първия раздел се прави оценка на ръста, теглото, и хранителния статус при раждане на изследваните деца, както и социално-битовите условия на живот. Резултатите са представени на 6 таблици и 2 фигури. Изводите, че новородените от ромския етнос освен между полови различия са значимо по – ниски и с по-ниско тегло в сравнение с новородените българчета, авторката свързва с етническата принадлежност и биологични фактори на майката, като възраст при раждане, поредност на

раждане и др. Както вътрешните така и междуетническите различия са с приносно значение за физическата антропология..

В следващия раздел авторката анализира в сравнителен план изследваните височинно-ширинни и обиколни признания. Разглеждането на между половите различия в ромския етнос води до извода, че момчетата са с по-добре развити костни диаметри, а момичетата са по-тежки и с по-големи обиколки на сегментите на долнния крайник. Тези резултати потвърждават определящата роля на половата принадлежност при формиране на женския тип телостроеж в тазовата област още преди началото на пубертета. За разлика от резултатите при други популационни изследвания при ромския етнос още на 9 годишна възраст липсват значими между полови различия по отношение на обиколките на горния крайник. Значимо по-големите стойности на тези обиколки при девет годишните ромски момичета в сравнение с българските им връстнички авторката приема за етническа особеност.

Намирам за интересни, ценни и с приносно значение резултатите от следващите три раздела на дисертацията, в които се обсъждат специфичните особености в типа на разпределение на подкожната мастна тъкан, телесния състав и телесната охраненост при ромските деца, които сравнява с българските им връстници. Известно е, че дебелината на кожната гънка е един от най-вариращите антропометрични признания през постнаталната онтогенеза на человека, което е свързано с голямата екочувствителност на ПМТ. Абсолютната дебелина на изследваните кожни гънки е по-голяма при ромските момичета в сравнение с момчетата, което авторката свързва с по-ранното начало на пубертетното им развитие. Тези данни потвърждават между половите различия в редица популационни изследвания, което дава право на докторантката да заключи, че и двата етноса се подчиняват на еднакви биологични детерминанти.

Количеството и топичното разпределение на ПМТ като характеристики на телесния състав при деца и подрастващи, са фактори със съществена роля както в етиологията на затлъстяването и на редица социално значими заболявания, така и в проследяване на растежните процеси, половото съзряване и двигателната активност на подрастващи от различни популации. Сравнявайки данните за относителната дебелина на кожните гънки спрямо общата им дебелина авторката прави изводи за топичното разпределение на ПМТ по отделните телесни части. Девет годишните ромски момичета са с достоверно по-голям относителен дял на ПМТ по дорзалната част на торса и горните крайници, а момичетата - по корема и долните крайници. Мисля, че по-комплексна характеристика за топичното разпределение на ПМТ по торса и крайниците, между съответните им горни и долни части би се получило, ако бяха изчислени съотношенията между дебелините на различните кожни гънки.

Използвайки стойностите на индекса за между половите различия докторантката създава модела на низходящото подреждане на кожните гънки, който сравнява с този при българския етнос. Десцендентните редове при двата етноса ясно показват, че българските момичета са с по-дебели кожни гънки по торса, а ромските – по корема и долните крайници,

характерна особеност в топичното разпределение на ПМТ при съзрялата девойка. Това отново потвърждава тезата за ускорен пубертет при ромските момичета.

Прилагайки двукомпонентен модел авторката фракционира телесното тегло на телесни мазнини и активна телесна маса и получава представа за абсолютните и относителни стойности на двета му компонента. Данните, представени таблично и графично убедително показват, че 9 – годишните ромски момчета са с повече абсолютно и относително количество активна телесна маса, а момичетата с по-голямо количество телесни мазнини.

Категоризацията на изследваните ромски деца според типа на тяхната телесна охраненост е направена чрез BMI. Индивидуалната му промяна от поднормена през нормална към наднормена, потвърждава факта за различие в отношението между отделните тъканни компоненти.

Обобщената оценка дава основание на докторантката да направи два съществени извода:

- Наднормената охраненост / свръхтегло и затлъстяване/ се срещат по-често при ромските момичета в сравнение с момчетата.
- Софийските 9 годишни деца по-често страдат от поднормена охраненост, а ромските от наднормена охраненост.

Тези резултати потвърждават изводите от други изследвания, че социално-икономическият статус на семействата е обратно пропорционален на разпространението на затлъстяването при децата.

Интегрална характеристика на морфологическия статус на всеки индивид е соматотипът. Той дава комплексна оценка на формата и структурата на тялото. Съвсем логично дисертантката прави соматотипна характеристика на ромските деца, което е продължение и завършек на търсената специфичност в антропологичния им статус. Доказват се полови различия в телосложението – при еднакъв среден соматотип / ендоморfen мезоморф /, ромските девет годишни момчета са по-мезоморфни, а момичетата по-ендоморфни.

Сравнителната характеристика в соматотипните компоненти показва, че ромските деца са с по-изразена мезоморфия, а българските – с по-изразена ектоморфия. Различия между ромските деца и българските има и по отношение на средния соматотип – ендоморфен мезоморф при ромските деца, балансиран мезоморф при българските момчета и централен соматотип при българските момичета.

- Цялото проучване има научни и приложни приноси. Като особено значими могат да се откroят следните моменти:
- Направено е целенасочено и самостоятелно проучване на ромски деца, което е изключително трудно и трудоемко.
- Получени са данни за спецификата на ФР, телесния състав, телесната охраненост и соматотипа на 9 годишните, които имат важно теоретично значение за етническата антропология и приложимост в популационния мониторинг.

- Чрез междуетнически сравнения се търсят общобиологични закономерности и етнически особености във ФР, телесния състав и соматотипа.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантката е представила списък от четири научни публикации, една от които с IF и две участия с доклади на национални конференции. Във всички публикации д-р Дърмонска е водещ автор, а в някои от тях е и самостоятелен автор.

7. Авторефератът съответства на структурата и съдържанието на дисертацията и отразява реализираната научно-изследователска работа и постигнатите резултати. Изброените научни приноси са посочени компетентно, обективно и точно

8. Критични забележки и препоръчки

Препоръчвам на докторантката, независимо от трудността, да продължи и задълбочи проучванията на ромския етнос, за да се определи от една страна антропологичния статус на децата и подрастващите, а от друга да се отговори на редица не добре изучени въпроси като особеностите в морфологичното развитие в зависимост от телосложението и връзката конституционален тип и степента на хармоничност във ФР.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

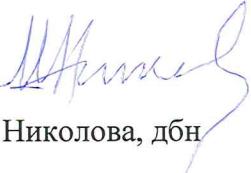
Дисертационният труд на д-р Дърмонска съдържа научни и научно-приложни резултати и е изпълнен самостоятелно от автора. Получените резултати имат значимост за етническата антропология. Трудът отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ-Пловдив. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания, приети във връзка с Правилника на МУ - Пловдив за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Петя Николаева Дърмонска притежава теоретични знания и професионални умения по научната специалност „Анатомия, хистология и цитология“, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на д-р Петя Николаева Дърмонска в докторска програма по „Анатомия, хистология и цитология“.

15. 06. 2018 г.

гр. Пловдив

Рецензент:
проф. Мима Николова, дбн